

hondo-hondotik

Maite Orue

(Intermon Oxfam-eko zuzendaria)

Globalizazioa aldatu

Behin baino gehiagotan galdetu izan digute gobernu kanpoko erakunde batek (GKE) zergatik kezkatu behar duen globalizazioaz. Globalizazioak, batez ere, ekonomiari eragiten dio, baina baita komunikazioari eta kulturari ere, eta, oraintsu frogatu den bezala, gure eguneroko bizimoduan ere badu eraginik, hasi elikaduratik eta osasun arloraino.

Pobretutako herrialde askotako jendea aspalditik ari da globalizazioaren ondorio-rik makurrenak sufritzen: botikarik eskuratzeko modurik izan gabe gaixotu eta hiltzen da jendea, sendagarriak ekoizten dituzten multinazionalak etekinak ateratzeko ezartzen dituztelako salneurriak, eta ez jendearen interesen arabera, eta, gainera, multinazionalak merkatua kontrolatzen dutenez, Hegoaldeko laborategiei eragotzi egiten dietelako sendagarri horiek merkeago ekoiztea; 800 milioi lagun ezin dira baliatu komunikazioaren globalizazioaz eta lan egiteko esparru berriei, alfabetatu gabeak direlako, eta, gaur egun, 125 milioi haur ez dira joaten eskolara eta, hori konpontzeko ezer egiten ez badugu, bazterturik bizitzera kondenatuta egongo dira; Hegoaldeko milioika ekoizleren uztak eta ekoizpenak ez dira onartzen gure merkatu mugatuetan,

eta, ondorioz, haiek ez dute nondik mantendu beren familiak.

Egoera ikusirik, Intermon Oxfam-ek, Nazioarteko Oxfam taldea osatzen duten 12 erakundeetatik bat den aldetik, hurrengo urteetan indar guztia jarriko du globalizazioa aldatzen, jende gehienaren faboretan. Pobreenekin 45 urtean lan egin eta gero, Intermon Oxfam erantsi dio bere izenari, nolabait adieraztearren talde horrekin batera egindako ahalegina, betiere munduko pertsona guztiek izan dezaten dagokien bizimodu duina.

Izena aldatuz bat, Nazioarteko Oxfameko kide guztiekin batean martxan jarri dugu Plan Estrategiko bat. Planaren arabera, gure lehentasuna oinarritzeko eskubideen alde egitea izango da; izan ere, milaka eta milaka lagun ezin bete dituzte eskubide ekonomiko eta sozial horiek, nahiz eta nazioartean onartuak izan. Intermon Oxfamen iritziz, denok dugu bizitzeko adina edukitzeko eskubidea —hau da, bizimodu duina egiteko adina edukitzeko eskubidea—, eta lanean ari gara pobreekin batean elkarlan egitasmoetan, lurra eta ura izan dezaten —munduko biztanleen %70 nekazaritza bizi dira—, merkatuetan parte har dezaten, soldata bidezkoak izan ditzaten, lanbide

heziketa eman diezaieten, eta nork bere enplegua sortzeko mailegu bereziak eskura ditzaten. Era berean, kanpainak eta bestelako ekinaldiak egiten ditugu jendartean eta politikan sentiberatasuna sortzeko, pobreenak baztertzeko dituen nazioarteko merkataritzako joko arauak aldatze aldera.

Bigarrenik, kontuan ditugu oinarritzeko zerbitzu guztiak —hezkuntza eta osasun arlokoak, esate baterako—, eta eskolak eta artategiak eraikitzen ditugu, eta maisu-maistrak eta osasun arloko langileak trebatzen ditugu. Era berean, hezkuntzan eta osasun arloan diru gehiago jartzeko eskatzen diegu Hegoaldeko gobernuari, eta herrialde mailegu-emailei, berriz, eskuzabalago jokatzeko kanpo zorraren inguruan, herrialde pobreek bestetarako erabili ahal izan dezaten dirua.

Bi lan ildo horiek —alde batetik, gure proiektuetan eguneroko-eguneroko egiten den lan diskretua, eta, bestetik, sentiberatasuna piztu eta politikak aldatzeko kanpainen bidez egiten den lana— aldeztu ditugun eskubide guztiei lotzen zaizkie. Intermon Ox-

famek aldeztu dituen eskubide sozial eta ekonomiko guztien berri emateko, hauek ere aipatu behar ditugu: hondamendien, gatazken eta nolanahiko indarkeriaren ondorioak sufritzen dituztenek giza laguntza jasotzeko duten eskubidea; gizon-emakume eta talde guztiek jendartean eta politikan guztiz parte hartzeko eta etorkizuna moldatuko dieten erabakietan beren ahotsa izateko duten eskubidea; eta emakumeek, indigenek eta kultur gutxiengoek nortasuna onar diezaieten eta modu bidezkoan trata ditzaten duten eskubidea.

Azkenik, hurrengo urteetarako lehentasunen artean, ahal den jende gehienarekin partekatu nahi ditugu gure ilusioa eta helburuak. Elkartasunaren kultura bultzatu beharra daukagu, eta gure lanak bitarteko

halako bat izan behar du, herritarrek sufritzen ari direnenganako konpromisoa adieraz dezaten. Gaur egun, Intermon Oxfamek 154.000 bazkide eta laguntzaile ditu Espainiako estatuan —Nazioarteko Oxfamek milioi eta erdi ditu—, baina askoz ere bi-

daide gehiago ditugu gure ekinaldien, eskola egitasmoen eta liburuen bitartez mundua bidezkoagoa eta solidarioagoa izan dadin ibiltzen ari garen bidean. Eta gero eta gehiago izango gara.

ONDORIOA

Hegoaldeko ekoizpenak ez dira onartzen gure merkatu mugatuetan, eta hangoek ez dute nondik mantendu beren familia

Erredakzioan itzulia

Jokin Urain

(Idazlea eta Dueñasko La Moraleja kartzelan preso)

Hizkeraren eta hiztunaren sendabelarrak

Beti konponketak egiten, osatzen, han edo hemen agertzen diren hutsuneak betetzen jardun beharreko tresna dugu inola ere hizkuntza. Badira esamoldeak eta izenak erabilerarik gabe geratuko direnak, eta beste batzuen premiak sortuko dira, bai gure hizkuntzan eta bai beste edozeinetan. Hala ere, joera daukagula uste dut hutsune horiek eta iritsi ezinak gureari bakarrik gertatzen zaizkiola pentsatzeko. Baldarra eta zaharkitua dela gure hizkuntza iruditzen zaigu, eta lotsatu egiten gara, eta auzoetako erdaretara jotzen dugu. Geurearekiko ezjakinez eta lotsaz jotzen dugu, ordea, auzokoen ederraren bila.

Geure hizkuntzarekiko lotsaren aipamen ugari egiten du Koldo Zuazok *Euskararen sendabelarrak* liburuan, eta iruditzen zait bete-betean jo duela iltzea, *puntapaixa*. Lotsaren alde horretatik, sendabelarren beharra izan dugu eta gaur ere badugu ez bairik gabe.

Eskola nazionalen erakutsi ziguten gurea dialektoa zela, eta ez hizkuntza; hainbeste bazekien Zamorako puntatik Lasturko zulora eskolak ematera joandako mais-

trak. Etxerako eta lagunarterako «dialektoa» zen, beraz, euskara, eta gaztelera zen hizkuntza, idazterakoan eta gauza handiez hitz egiterakoan erabili beharrekoa. Eta, entrenatze aldera edo, oso dotorea zen, modernoa oso, lagunartean ere erdaraz egitea, auzotik harantzagoko gazteekin eta tratuetan hasteko adinera heldu ginenean batez ere. Egundo ez ginen izan modernogiak zentzu horretan, eta tira. Baina uste harentzat sendabelarren bat ez zitzaigun orduan gaizki etorriko. Nabarmen samar geratzen baikin *abarkadunok* kalera jaitzita euskaraz hitz egiten genuelako. Baina ez hori bakarrik, geure lagunarteko euskalkia kaskartzat baikeneukan, eta gure inguruko jende nagusiak ere halaxe zeukan; euskara ederra Tolosakoa zen, gero babarrunez entzun izan dugun moduan. Behin eta berriz egiten du Koldok gutxiespen honen aipua, behin eta berriz entzun izan genuen kontuarena.

Gerora, Euskara Batua bazela eta horren arauak ezagutzen hasi ginenean, ezin asmatu aitari ere «nintzatekeen» eta amari

«zeniezaiokeen», edo begiz jota zeneukan neskari nola demontre esan behar ote zenizkion «mantal beltaren» eta «izarren kontaduriaren» kontuak. Txirritaren «euskera ia aztu zait eta, erderaritan jakin ez/maisu batekin eskolan laster asi biar det latinez» hura gogorazi zidan baten baino gehiagotan halako nora ezak. Eta orduan ez ezik gerora ere bai, eta oraindik ere ibiltzen gara eskutitzetan eta asmatu ezinik hau edo hori nola esan, noraino heldu geure txokoko euskalkiari eta nondik aurrera hasi Batuarekin.

Gogoan dut duela urte batzuk, Herreran geundela, Bergarako irakasle batek, azterketaren batzuk egitera joanda, nola esan zigun kartzelan euskalki berri bat asmatu genuela. Hegoaldeko lau herrialdeetako jendea geunden han elkartuta, eta Iparraldean urte batzuk egindakoak eta hango hizkeratik zertxobait itsatsitakoak ere bai batzuk. Neuk akatsez idatzita edo *auskalkia* ulertu zidan lagun batek, eta horixe zen agian han egiten genuena gure artean, auskalkia. Baina leku ugaritako euskalkien artean osatu-

tako «ore» bat zen inola ere auskalki hura, nolabaiteko «Batua» alegia.

«Esan dost» esango zuen Gotzonek; «esantziak» Maktxak; «esan... hark-niri... dit» aditzarekin matrakan zebilen Joxean euskaldun berriak; eta «esan nau» Jonek. Artean ahaztu edo nahastu gabe zutenek eutsi egiten zieten euren txokoetako euskalkiei, eta arazo handirik gabe ulertzen genion elkarri. Baina, hori baino oinarritzokoago ia, lotsarik gabe erabiltzen zuen bakoitzak bere txokoko euskalki hori, eta bestearena bezain ederra eta jasoa irizten zion norberarenari; Tolosakoa bezain ederra Itziarkoa, eta Etxarrikoa bezain jasoa Marinkakoa edo Bermeoko Txok egiten zuena. Hizkera haiek guztiak belar txarren antzera jorratu eta han geunden guztiontzako euskara Batu bakarra ereitea, astakeria baino zerbait okerragoa izango zen. Denetatik hartuaz gure hango «Auskalki Batua» osatzeari, berriz, gauzarik naturalena.

Elkarren ezagutza egitea beharrezkoa da lotsak galtzeko, eta ezagutza egitea beste euskalkiak ere norberarena bezain euskaldun direla ikastea da. Batuaren zentzua eta osasuna, euskalkien batuketatik eta bizitasunetik etorriko da inondik etortzekotan, ez belar txarrak balira bezala atera eta sasira botatzetik. Horrez gain, geure hizkuntzaren gaitasunen ezagutza ere behar dugu, beste edozein erdara bezain jasoa eta noranahikoa dela ohartzeko. Sendabelarren beharra badaukagu, eta Koldoren liburutik zurrutadabatek on egingo digu. Bejondeiala!